

variables

Corrupció i gènere: Què ens diuen les dades?

vista prèvia >

Quin paper té el gènere en el fenomen de la corrupció? Veuen de forma diferent homes i dones aquest problema endèmic del poder? Quines persones denuncien més i quines temen més les represàlies? Respondre aquestes preguntes pot ajudar a oferir una radiografia de la relació entre gènere i corrupció, i alhora posa de manifest la necessitat de més dades desagregades per poder analitzar de forma profunda aquesta relació i poder així dissenyar millors polítiques públiques.

Tània Verge Mestre

Catedràtica de Gènere i Política a la UPF, diputada al Parlament de Catalunya i exconsellera d'Igualtat i Feminismes del Govern de la Generalitat (2021-2024)

tania.verge@upf.edu

Aquest article analitza, amb les dades disponibles a inicis del 2025 per a la UE, l'Estat espanyol i Catalunya, les diferències de gènere en diversos aspectes relacionats amb la corrupció: la percepció i vivència que en té la ciutadania, la seva tolerància envers aquest fenomen, la pràctica de la corrupció en l'àmbit polític i empresarial i, finalment, la denúncia ciutadana. S'hi combinen dades observacionals, d'enquesta, de dissenys experimentals i de registre, ja siguin d'accés obert o publicades en estudis acadèmics i en informes d'organitzacions internacionals.

La premissa d'aquest article és que les anàlisis no només han de comptar amb dades desagregades per gènere sinó que han de tenir perspectiva de gènere i enfocament interseccional. En tant que construcció sociocultural i performativa, el gènere imposa temperaments i rols diferenciats, fet que es materialitza en els estereotips que recauen en uns i en les altres, així com en un desigual accés a recursos i capacitat d'influència. La perspectiva de gènere ens ajuda a entendre, d'una banda, el perquè de les diferències en la pràctica de la corrupció o en la seva

victimització i, d'altra banda, com el gènere influeix en les causes i les conseqüències de la corrupció, incloent-hi la reproducció de les desigualtats de gènere. Per la seva banda, l'enfocament interseccional implica examinar com diverses dimensions de desigualtat —com també són, entre d'altres, a més del gènere, l'orientació sexual, la identitat de gènere, l'estatus migratori, la raça, l'edat o la classe social— es creuen i es reforcen mútuament. Això requereix desagregar les dades amb més profunditat, identificar patrons d'exclusió específics i evitar anàlisis que tractin les categories socials com a aïllades o homogènies. Aquestes dues ulleres analítiques ens permeten identificar els déficits que presenten les dades disponibles i apuntar propostes de millora.

Percepció i vivència de la corrupció

Una constant de les enquestes sobre corrupció són les diferències de gènere que expressa la ciutadania en qualsevol regió del món. En l'onada del 2021 del Global Corruption Barometer,¹

les dones residents a la UE són cinc punts percentuals més propenses que els homes a considerar que la corrupció en el govern és un greu problema, tot i que aquesta diferència no és estadísticament significativa. La mateixa tendència es manifesta —també sense significació estadística— en el cas de l'Estat espanyol i de Catalunya,² com il·lustra el gràfic 1.

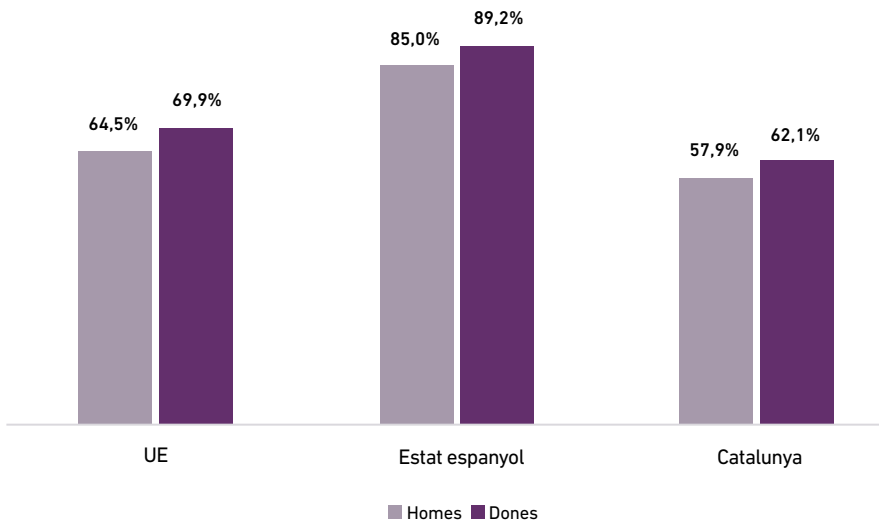
També s'observen diferències de gènere en l'experiència de la corrupció. La pregunta de si s'ha realitzat un suborn per accedir a determinats serveis públics o obtenir un document oficial en els darrers dotze mesos mostra una prevalença molt baixa a l'Estat espanyol —2,5% de les persones enquestades, sumant les categories de resposta «una o dues vegades», «unes poques vegades» i «sovint»—, el qual s'ubica en la franja baixa de la mitjana europea —8% de les respostes. No es reporten diferències significatives per gènere a nivell europeu però sí a l'Estat espanyol, amb un 3,2% d'homes i un 1,6% de dones que admeten haver

1 TRANSPARENCY INTERNATIONAL, «Global corruption barometer – European Union, 2021».

2 La pregunta més equivalent de l'enquesta de l'OAC de 2023 és la següent: «Considera que la corrupció està molt, bastant, poc o gens estesa a l'Administració de la Generalitat de Catalunya?».

Les dades sobre l'ús que homes i dones fan dels seus contactes personals reflecteixen la divisió sexual del treball

Gràfic 1
Diferències de gènere en la percepció de la corrupció en els governs (%)

Font: Transparency Internacional (2021) i Oficina Antifrau de Catalunya (2023a).

Nota: Percentatges agregats de les dues categories de resposta que indiquen més preocupació: «molt gran» i «força gran», en el cas del baròmetre de Transparency International de 2021, i «molt estesa» i «bastant estesa», en el cas de l'enquesta de l'OAC.

practicat un suborn —amb diners, regalant o retornant favors.

En relació amb l'obtenció d'un tracte preferencial en aquests mateixos serveis públics o organismes expedors de documentació, en el conjunt de la UE el 33% de les persones entrevistades admeten haver recorregut a contactes personals en els

darrers dotze mesos. L'Estat espanyol es troba en el grup de territoris amb més prevalença, amb un 40%, com Bèlgica i Àustria i per darrere de França o Portugal —ambdós amb una prevalença del 48%—, una dada que contrasta amb el 19% de Suècia o el 21% d'Alemanya.³

3 TRANSPARENCY INTERNATIONAL, «Global cor-

Malgrat que les respostes de dones i homes són força similars, quan s'estimen les probabilitats predites —amb models de regressió logística que controlen per variables demogràfiques rellevants— de mitjana, a la UE, elles tenen una probabilitat significativament més alta d'emprar les connexions personals per obtenir un servei en una escola pública, un centre de salut públic o un organisme que gestiona prestacions socials. En canvi, els homes són significativament més propensos a utilitzar contactes en les interaccions amb la policia i els organismes que expedeixen documents oficials. Aquestes dades reflecteixen la divisió sexual del treball, en tant que la societat segueix assignant les tasques de cura a les dones, incloent-hi la responsabilitat principal en la cura dels fills i filles i dels familiars quan es troben malalts o en situació de dependència.⁴ Les dones també recorren més als serveis socials, ja sigui acompanyant els seus familiars o, degut a la feminització de la pobresa, com a usuàries directes.

ruption barometer – European Union, 2021».

4 CONNELL, *Gender*.

La sextorsió que pateixen dones, nenes, nens i adolescents en contextos vulnerables com camps de refugiats es troba àmpliament documentada

En l'onada del 2021 del Global Corruption Barometer s'ha inclòs una pregunta específica sobre la sextorsió, un tipus de corrupció on el sexe és la moneda de canvi de la coacció per accedir a serveis, prestacions o tràmits. Es tracta de la forma de corrupció més silenciada, per la vergonya social que encara pesa sobre les persones que pateixen violència sexual. Mentre que el 74% de població de la UE creu que la sextorsió es produeix almenys de manera ocasional, només el 7% de les persones manifesten haver-la experimentat directament o conèixer algú que l'hagi patida, un percentatge semblant al de l'Estat espanyol.⁵

Tot i que no afloren diferències de gènere estadísticament significatives, possiblement per la inclusió en la mateixa pregunta de l'experiència pròpia i la que poden haver viscut persones conegudes, aquest és un tipus de corrupció que impacta fonamentalment en les dones. Un altre factor que explica les limitacions de les enquestes per copsar la prevalença de la sextorsió és l'absència de

preguntes relacionades amb aquest tipus de violència sexual en l'àmbit laboral. A més, cal assenyalar que, si totes les persones entrevistades disposen de la nacionalitat del país pel qual es formulen les preguntes, no es copsa adequadament la violència sexual, incloent la sextorsió per ser contractades o no ser acomiadades, a què sovint estan sotmeses les dones migrades, especialment les que treballen en el sector de les tasques domèstiques i de cura.⁶

L'enquesta duta a terme per les entitats Por Ti Mujer i Calala-Fondo de Mujeres mostra que el 52,1% de les dones migrants que treballen en aquest sector han estat víctimes d'assetjament sexual o altres formes de violència sexual en el lloc de treball. I la meitat de les que indiquen no estar segures d'haver-ne patit en la pregunta directa ho apuntaven en les preguntes obertes del qüestionari.⁷ De manera semblant, la sextorsió que pateixen dones, nenes,

nens i adolescents en contextos vulnerables com camps de refugiats es troba àmpliament documentada.⁸ Al mateix temps, els prejudicis de gènere respecte l'orientació sexual i la identitat de gènere junt amb les pautes històriques de discriminació fan que els homes que pateixen sextorsió, habitualment homes gais, així com les persones trans o no binàries, reportin menys la seva experiència a les autoritats.⁹

Tolerància envers la corrupció

Una societat que tolera la corrupció facilita la seva prevalença en l'àmbit polític i econòmic. La tolerància a les pràctiques corruptes beu, doncs, també dels estàndards ètics de la ciutadania i dels seus comportaments quan interactuen amb les administracions públiques. L'enquesta de l'OAC permet explorar amb més detall

5 TRANSPARENCY INTERNATIONAL, «Global corruption barometer – European Union, 2021».

6 ORGANITZACIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL, «Experiencias de violencia y acoso en el trabajo: Primera encuesta mundial».

7 POLO CASTILLO, «Sexual violence against migrant women working in domestic and care roles: advocacy and prevention actions».

8 UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME (UNDP), «Seeing beyond the state: grassroots women's perspectives on corruption and anti-corruption?».

9 TRANSPARENCY INTERNATIONAL, «Breaking the silence around sextortion. The links between power, sex and corruption».

Totes les pràctiques corruptes que suposen defraudar impostos tenen conseqüències més negatives en les dones

aquesta qüestió per a Catalunya,¹⁰ a partir de diverses preguntes que demanen a les persones entrevistades si una determinada situació és «acceptable» o si una determinada acció és «justificable», com recull la Taula 1.

Les dones manifesten una tolerància més baixa que els homes en disset dels divuit escenaris plantejats; és a dir, en tots menys en l'acció de trucar a un metge amic per evitar la llista d'espera. Aquest escenari, juntament amb empadronar un fill a casa dels avis per tal que l'acceptin a l'escola desitjada, que una persona que treballa al sistema sanitari públic ajudi un familiar a saltar-se la llista d'espera, copiar en un examen o que un alt càrrec accepti una caixa de vi d'una empresa, la diferència de gènere no és estadísticament significativa, però en tretze dels divuit escenaris plantejats sí que ho és. Tal com ja s'ha comentat, el fet que en tres de les cinc circumstàncies en què les diferències de gènere no són estadísticament significatives tinguin a veure amb serveis públics com l'escola o els serveis de

salut, indica la rellevància que aquests tenen per a la vida de les dones en el rol de cuidadores que els ha estat assignat socialment.

A més, totes les pràctiques corruptes que suposen defraudar impostos tenen conseqüències més negatives en les dones, ja que redueixen la capacitat d'inversió dels poders públics en polítiques socials i serveis bàsics,¹¹ pilars fonamentals de l'Estat del benestar que «publifiquen» les tasques de cura que tradicionalment han recaigut sobre les dones. No és sorprenent, doncs, que les diferències de gènere en el rebuig a la corrupció siguin més pronunciades en els països amb un Estat del benestar més desenvolupat.¹²

La pràctica de la corrupció a les institucions i a les empreses

Segons les dades del Consejo General del Poder Judicial (CGPJ),¹³

11 WALBY, *Crisis*.

12 STENSÖTA; WÄNGNERUD; AGERBERG, «Why women in encompassing welfare states punish corrupt political parties».

13 Dades d'accés obert disponibles a: <www.poderjudicial.es>.

d'entre el total de persones acusades o processades per corrupció a l'Estat espanyol entre 2019 i 2023 hi havia 886 homes —85%— i 154 dones —15%. De fet, és una constatació a nivell internacional que les dones polítiques tendeixen a participar en pràctiques corruptes amb menys freqüència que els homes.¹⁴ És més, els països amb una representació més elevada de dones a les institucions solen tenir nivells més baixos de corrupció. De manera similar, les empreses amb una major presència de dones en els seus consells d'administració tenen menys probabilitats d'involucrar-se en suborns a autoritats públiques.¹⁵ També la ciutadania té una percepció de menys prevalença de la corrupció quan hi ha més dones en càrrecs polítics, ja sigui en governs estatals o locals.¹⁶

A partir d'aquesta correlació s'ha defensat sovint l'augment de la

14 TRANSPARENCY INTERNATIONAL, «Gender, equality and corruption: what are the linkages?».

15 BREEN (et. al), «Gender and corruption in business»; LAMBSDORFF; FRANK, «Corrupt reciprocity – Experimental evidence on a men's game».

16 BARNES; BEAULIEU, «Gender stereotypes and corruption: how candidates affect perceptions of election fraud».

10 OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA, «La corrupció a Catalunya: percepcions i actituds ciutadanes 2022».

Els països amb una representació més elevada de dones
a les institucions solen tenir nivells més baixos de corrupció

Taula 1
Diferències de gènere en la tolerància envers la corrupció
(% de «poc» i «gens» acceptable o justificable)

	Homes	Dones
Que un funcionari accepti diners per tal d'agilitzar un tràmit	83,9	89,4
Quedar-se una cartera amb 200€, on hi ha les dades de qui l'ha perduda	79,9	88,3
Després de cometre una infracció de trànsit i per evitar perdre punts del carnet de conduir, acordar amb un familiar que digués que conduïa ell	77,5	86,4
Passar factures personals fent veure que són despeses de la feina	79,2	85,4
Que un policia no apliqui una multa a un amic seu	78,1	85,4
Que un càrrec polític contracti un amic íntim per un càrrec de confiança	78,5	85,4
Que un funcionari faci servir un bé públic —cotxe, telèfon...— per a una finalitat privada	80,6	85,3
Que un polític doni el seu suport a un projecte per beneficiar un grup econòmic en atenció al suport que aquest ha donat al seu partit	76,6	85,0
Contractar un parent/amic per ocupar un lloc en un organisme públic	78,8	84,0
Colar-se al metro	79,4	83,6
Ocultar ingressos per pagar menys impostos sobre la renda	73,4	83,1
Copiar en un examen	78,7	81,9
Que una persona que treballa al sistema sanitari públic ajudi un familiar a saltar-se la llista d'espera	76,9	79,5
Inflar el currículum	73,8	78,9
Contractar un servei sense factura per estalviar-se l'IVA	68,8	75,4
Que un alt càrrec accepti una caixa de vi d'una empresa	69,2	72,1
Trucar a un metge amic per evitar la llista d'espera	68,8	68,0
Empadronar un fill a casa dels avis per tal que l'acceptin a l'escola desitjada	63,2	65,4

Font: OAC (2023a).

Nota: Les caselles destacades amb color indiquen diferències de gènere estadísticament significatives ($\chi^2 < 0,05$).

Les dones tenen menys oportunitats de participar en pràctiques corruptes, ja que les estructures de poder informals que les sostenen segueixen dominades pels homes

presència de les dones en la política i el sector empresarial com una estratègia per combatre la corrupció. Una idea resumida en l'exemple de si Lehman Brothers hagués estat Lehman Sisters,¹⁷ en referència a la fallida del holding financer del 2008 i la subsegüent crisi financera mundial. També són nombrosos els governs i partits polítics que, després d'escàndols de corrupció, han posat dones al capdavant, presentant-les com a abanderades de la «neteja» de la corrupció, donat que, de manera estereotipada, s'associa les dones amb una major honestedat i integritat.¹⁸ Per exemple, en el context de desgast per corrupció, el PSOE andalús impulsà el 2013 la figura de Susana Díaz, aleshores consellera de Presidència, com a nova presidenta de la Junta d'Andalusia, en substitució de José Antonio Griñán.

No obstant això, correlació no comporta necessàriament causalitat. D'entrada, la prevalença de la corrupció desmotiva de participar

activament en la política institucional als grups històricament discriminats, incloent-hi les dones. Per tant, una major presència a les institucions de les dones també és més probable allà on la corrupció sigui menys prevalent. A més, el fet que les dones practiquin amb menys freqüència la corrupció no implica forçosament que siguin, per naturalesa, menys corruptes. L'estereotip social que els hi atribueix una major aversió al risc fa que siguin percebudes com a col·laboradores menys fiables en trames corruptes, reduint les seves possibilitats de ser-hi convidades. Altres estudis indiquen que els suborns que s'ofereixen a les dones solen ser d'imports inferiors,¹⁹ motiu pel qual tindrien menys incentius per acceptar-los. Així mateix, el fet que les dones polítiques denunciïn amb més freqüència que els seus col·legues homes les xarxes corruptes pot estar influït pels mateixos estereotips de gènere, esperant-se de les dones un nivell més alt d'integritat.²⁰ I, de manera cabdal, les dones tenen

menys oportunitats de participar en pràctiques corruptes, ja que les estructures de poder informals que les sostenen segueixen dominades pels homes.²¹

En aquest sentit, els resultats de dissenys experimentals, com el «conjoint analysis», on les persones enquestades havien d'indicar a quin dels dos polítics pels quals es donaven diferents atributs aleatoritzats creien més probable que un inversor els oferís un suborn per fer avançar el seu negoci, mostren que, efectivament, les regidores eren percebudes com a menys corruptibles. Ara bé, quan entre els seus atributs hi constava una dilatada trajectòria política o les connexions amb el món empresarial s'incrementava la seva percepció de corruptibles.²² És a dir, quan es feien explícites les xarxes de poder polítiques o empresarials a què tenien accés, la diferència de gènere disminuïa o fins i tot s'esvaïa.²³

21 BJARNEGÅRD, «Focusing on masculinity and male-dominated networks in corruption».

22 L'impacte de l'experiència política és més significatiu per als homes: 10 anys en el càrrec augmenten la percepció de corrupció un 14% en les regidores, comparat amb un 8% en les regidores.

23 WIESEHOMEIER; VERGE, «Corruption, oppor-

17 PRÜGL, «If Lehman Brothers had been Lehman Sisters...: Gender and myth in the aftermath of the financial crisis».

18 GOETZ, «Political cleaners: Women as the new anti-corruption force?».

19 RIVAS, «An experiment on corruption and gender».

20 EGGERS; VIVYAN; WAGNER, «Corruption, accountability and gender: do female politicians face higher standards in public life?».

Estudis que analitzen els mecanismes d'alerta o whistleblowing mostren que les dones alertadores pateixen més represàlies que els homes

La denúncia de la corrupció

Segons l'enquesta de Transparency Internacional,²⁴ a la UE les dones són menys propenses que els homes a pensar que podrien denunciar la corrupció de manera segura sense por de patir represàlies —47,8% vs. 53,5%, una diferència estadística-ment significativa. També a Catalunya, segons l'enquesta de l'OAC,²⁵ les dones són menys propenses a afirmar que no denunciarien un cas de corrupció per por a represàlies —34% davant el 39,7% en el cas dels homes.

Tanmateix, en cap de les enquestes es formula aquesta pregunta per a les diferents situacions en què es pot patir la corrupció, tampoc per al cas de la sextorsió, on és molt probable que les dones manifestessin més por a represàlies, com també si la corrupció ocorre en el lloc de treball. De fet, estudis que analitzen els me-

canismes d'alerta o *whistleblowing* mostren que les dones alertadores pateixen més represàlies que els homes, fins i tot quan ocupen una posició elevada en la jerarquia de la seva empresa, atès que el seu estatut social com a dones invalida el poder que tenen dins l'organització.²⁶

A Catalunya, pel que fa a les denúncies rebudes per l'OAC entre 2010 i 2023, el 74% van ser interposades per homes. El percentatge de denúncies presentades per dones s'ha incrementat al llarg dels anys, ha augmentat del 14% el 2010 fins al 38% el 2023.²⁷ Cal tenir en compte, però, que des de finals de 2017, si s'opta per tramitar la denúncia a través del canal de denúncia anònima —que el 2023 va acumular el 66% de les denúncies— no es recull la variable gènere, la qual cosa suposa una limitació important de les dades. També emergeixen diferències de gènere segons la tipologia de la persona denunciant. Les dades de registre de l'OAC per aquest mateix

període indiquen que,²⁸ en les denúncies presentades per funcionaris i funcionàries, el percentatge és més elevat entre les dones —16% vs. 10% en el cas dels homes—, fet que pot reflectir la composició de gènere del personal de les administracions públiques. En el cas de les denúncies presentades per representants de grups polítics, el pes és lleugerament major entre les dones que entre els homes —26% vs. 24%—, a la inversa de la tendència en les presentades per representants sindicals —3% vs. 5%— o particulars —55% vs. 61%.

Quant a les sol·licituds d'accés a la informació pública, que poden ser el primer pas per bastir una denúncia, en la memòria anual de l'OAC del 2023 també s'observa que els homes ho fan en major mesura que les dones —22 homes i 7 dones. Es dona la mateixa tendència en les sol·licituds d'accés a la informació pública (SAIP) que va rebre el Portal de la Transparència la Generalitat de Catalunya al 2023 —52% d'homes i 40% de dones, més un 8% de persones jurídiques.²⁹

tunity networks and gender: Voters' perception of female politicians' integrity».

24 TRANSPARENCY INTERNATIONAL, «Global corruption barometer – European Union, 2021».

25 OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA, «La corrupció a Catalunya: percepcions i actituds ciutadanes 2022».

26 REHG, «Antecedents and outcomes of retaliation against whistleblowers: Gender differences and power relationships».

27 OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA, «Memòria 2023».

28 Ibídem.

29 Dades d'accés obert disponibles a: <www.governbert.gencat.cat>.

Aquests dèficits són exemples clars de com la perspectiva de gènere i l'enfocament interseccional són imprescindibles en la recollida i anàlisi de dades

L'OAC explica aquestes asimetries per la bretxa digital,³⁰ el coneixement divers dels propis drets o la major presència dels homes en l'esfera pública. Tot i que no hi ha dades disponibles per fer-ne una anàlisi més aprofundida, aquestes asimetries probablement s'accentuen en el cas de les dones més joves i les dones més grans, les persones amb un nivell d'estudis més baix, que correlaciona amb la classe social, moltes persones amb discapacitat, per la manca d'accessibilitat de les webs de l'administració pública, o les persones migrades, degut a barreres lingüístiques o al menor coneixement de les institucions del país.

Conclusions

Aquest article posa de manifest que calen més dades quantitatives i qualitatives desagregades per gènere que incloguin les percepcions, els posicionaments ètics i les experiències amb la corrupció i la seva denúncia tant de les dones com dels homes. Cap de les enquestes disponibles ac-

tualment abasta les tres dimensions. Malgrat que, per fi, les enquestes pregunten per la sextorsió, la formulació de les preguntes —barrejant l'experiència viscuda i l'experimentada per persones conegudes, o no preguntant per l'àmbit laboral—, el disseny de les mostres —només amb persones entrevistades que tenen la nacionalitat del país analitzat— i l'absència de variables sociodemogràfiques rellevants no permet copsar adequadament la prevalença que té en els diversos grups socials que la pateixen amb més intensitat —les dones, especialment les dones migrades, però també els homes gais o les persones trans.

Aquests dèficits són exemples clars de com la perspectiva de gènere i l'enfocament interseccional són imprescindibles en la recollida i anàlisi de dades. Cal assegurar que les mostres siguin més inclusives i recollir més variables demogràfiques que puguin mesurar adequadament el risc de victimització amb pràctiques corruptes. També manquen dades per mesurar l'impacte que té la corrupció patida personalment —i no només la percebuda a nivell sistèmic— en el benestar emocional,

la integritat sexual i les condicions materials, així com en la confiança en les institucions o el sentiment d'eficàcia política, en diferents grups socials.

En definitiva, tant una recollida de dades com una anàlisi que siguin cegues al gènere i a d'altres desigualtats, ens proporcionen, en el millor dels casos, conclusions parcials i poden conduir a interpretacions poc útils per abordar de manera integral la problemàtica de la corrupció. ■

30 OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA, «Gènere, poder i corrupció».

■ Bibliografia

BARNES, Tiffany D.; BEAULIEU, Emily. «Gender stereotypes and corruption: how candidates affect perceptions of election fraud». A *Politics & Gender*, vol. 10, núm. 3, p. 365–391, 2014.

BJARNEGÅRD, Elin. «Focusing on masculinity and male-dominated networks in corruption». A STENSÖTA, Helena; WÄNGNERUD, Lena (eds.), *Gender and corruption. Historical roots and new avenues for research*. Nova York: Palgrave Macmillan, p. 257–274, 2018.

BREEN, Michael (et. al). «Gender and corruption in business». A *The Journal of Development Studies*, vol. 53, núm. 9, p. 1486–1501, 2017.

CONNELL, Raewyn W. *Gender*. Cambridge: Polity Press, 2002.

EGGERS, Andrew C.; VIVYAN, Nick; WAGNER, Markus. «Corruption, accountability and gender: do female politicians face higher standards in public life?». A *The Journal of Politics*, vol. 80, núm. 1, p. 321–326, 2018.

GOETZ, Anne M. «Political cleaners: Women as the new anti-corruption force?». A *Development and Change*, vol. 38, núm. 1, p. 87–105, 2007.

LAMBSDORFF, Johan G.; FRANK, Björn. «Corrupt reciprocity – Experimental evidence on a men's game». A *International Review of Law and Economics*, vol. 31, núm. 2, p. 116–125, 2011.

OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA. «Gènere, poder i corrupció». [en línia]. Disponible a: <www.antifrau.cat>.

OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA. «La corrupció a Catalunya: percepcions i actituds ciutadanes 2022» [en línia]. Disponible a: <www.ceo.gencat.cat>.

OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA. «Memòria 2023» [en línia]. Disponible a: <www.antifrau.cat>.

INTERNACIONAL DEL TREBALL. «Experiencias de violencia y acoso en el trabajo: Primera encuesta mundial» [en línia]. 2023. Disponible a: <www.ilo.org>.

POLO CASTILLO, Lucy. «Sexual violence against migrant women working in domestic and care roles: advocacy and prevention actions» [en línia]. A *Asociación Por Ti Mujer & Calala, Fondo de Mujeres*, 2024. Disponible a: <www.asociacionportimujer.org>.

PRÜGL, Elisabeth. «'If Lehman Brothers had been Lehman Sisters...' Gender and myth in the aftermath of the financial crisis». A *International Political Sociology*, vol. 6, núm. 1, p. 21–35, 2012.

REHG, Michael T. (et. al). «Antecedents and outcomes of retaliation against whistleblowers: Gender differences and power relationships». A *Organization Science*, vol. 19, núm. 2, p. 221–240, 2008.

RIVAS, M. Fernanda. «An experiment on corruption and gender». A *Bulletin of Economic Research*, vol. 65, núm.1, p. 10–42, 2013.

STENSÖTA, Helena O.; WÄNGNERUD, Lena; AGERBERG, Mattias. «Why women in encompassing welfare states punish corrupt

political parties». A DAHLSTRÖM, Carl; WÄNGNERUD, Lena (eds). *Elites, Institutions and the Quality of Government. Executive Politics and Governance*. Londres: Palgrave Macmillan, p. 245–226, 2015.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. «Gender, equality and corruption: what are the linkages?» [en línia]. A *Policy Brief #01/2014*. Disponible a: <www.transparency.org>.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. «Breaking the silence around sextortion. The links between power, sex and corruption» [en línia]. 2020. Disponible a: <www.images.transparencycdn.org>.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. «Global corruption barometer – European Union, 2021» [en línia]. Disponible a: <www.transparency.org>.

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME (UNDP). «Seeing beyond the state: grassroots women's perspectives on corruption and anti-corruption?» [en línia], 2012. Disponible a: <www.undp.org>.

WIESEHOMEIER, Nina; VERGE, Tània. «Corruption, opportunity networks and gender: Voters' perception of female politicians' integrity». A *Public Opinion Quarterly*, vol. 84, núm. 2, p. 538–550, 2020.